

మెఱపులు : మనోమథనము

- వేమూరివేంకట రామనాథం

ఈ మధ్య తలవని తలంపుగా ఒక ఖండిక నా మనస్సులో మెఱిసింది. దానికి "కట్టె, కొట్టె, తెచ్చె" యన్న చిర పరిచిత పదసంచయం శీర్షికగా పెట్టాను.

ఆ. వేల శ్లోకములను విరచించె వాల్మీకి
లలిత గీతిజ్ఞేసి తులసిదాసు
కల్పవృక్ష మన్నగై విశ్వనాథయ్య
"కట్టె, కొట్టె, తెచ్చె" చిట్టికతను

ఆ. తండ్రి నోటి మాట దాటడు బాలుండు
అడవి కడుగు వేసే పడతి కూడ
చెడుగు పాడను మిడిసి పడిపోయెనసురుడు
కడకు క్షమకు విడిది పుడమి క్రుంగె.

మఱికొన్ని పద్యముల తుదిని:

ఆ. వ్రాసియుంటి నేను రామాయణ స్మృతు
లింతోయంతో కలిపి సొంత కవిత,
అంతులేని విరచనాకాంక్ష పెంచెడు
మానవత్వ నిత్య మథన మిద్ది.

ఈ ఖండిక పూర్తి చేసిన తరువాత కొంత సేపు ఆ ఆట వెలది నంక చూస్తూ ఉండగా, నామనస్సు కొక ఊహ తట్టింది: రామాయణంలోని మనోమథన విశేషాలను గుఱించి వ్రాయాలని.

మానవుని మనస్సు అనేక ద్వందాలకు ఆటస్థలం. కష్టాలు, సుఖాలు, మంచిచెడు, అవసరస్పూర్తి, ఆలోచన - ఈవిధంగా ఇటు అటుగా మన తలపులు ఊగులాడుతూనే ఉంటాయి. సహజంగా పొంగులెత్తే ఉదేకం ఒక వైపు, మెల్లగా నెమరవేసి కొనజేసి వివేకం మఱొక వైపు మనసు సాధారణంగా ఇటు అటు ఊపుతాయి. ఏ వైపు పడి బరువెక్కువైన మన నిర్ణయానికి ఉత్సాహం కల్పిస్తుందో ఎవరికెఱుక. రెంటికి సరియైన తులనం కల్గించు కొనటం వాంఛనీయమైన అవసరం. కాని యిది అంత సులభం కాదు - సాధారణ మానవులకే కాదు శ్రీరాముడు, వాని దగ్గటి బంధువర్గానికి కూడ.

ఈ తులనం కోసం ప్రయత్నం చేయ గల్గటమే ప్రజ్ఞా స్ఫోరకమైన అదృష్టం. అలాంటి ప్రయత్నాన్ని కూడ భగ్నం చేసే పరిస్థితులు పాడసూప వచ్చును; లేదా అవి ఉన్నాయని మానవుడు ఊహించవచ్చును. ఇటుఅటుగా మనస్సులో మథనం కల్గినా, చివరకు ఆచరణ "దోష" ప్రాయంగా పరిణమించవచ్చును. అది "దోషం" అని ఎగపాడపు సమాపనం చేయటం కన్న, అది "విపరీతమైన దేమో" అన్న సమదాయింపు సమన్వయం చేయ వచ్చును.

రామాయణ గాథ మానవుని ప్రవర్తనకు ఎన్నో విధాలుగా దర్పణం వంటిది. చివరకు అనుసరణీయమైన నీతి ఫలిస్తుంది కనుక ఆ కథా సంవిధానికి ఇంత ఆయువు వచ్చింది. అయితే అందలి ప్రాతల నిశ్చయాలలో, నిర్ణయాలలో ఎంత మనో మథనం ఇమిడి యున్నదో మనం గ్రహించ వలసి యుంది. కొన్ని ప్రధాన ఘట్టాలకు చెందిన నిర్ణయాల వెనుక ఆయా ప్రాతల మనస్సులలో ఏవిధమైన ఆలోచనా తరంగాలు రేగి యుంటాయో గమనించుదాం.

మొదట కైక యొక్క విపరీత ప్రవర్తనను తీసికొందాం. రాముడు పసి పాపడైనప్పటి నుండి కన్న తల్లి కన్న ఎక్కువ గారాబంతో ఆమె వానిని లాలించింది. అందఱితో పాటు తాను కూడ ఆనందంతో ఊగులాడ వలసిన సమయంలో మంథర దాపురించింది. కథ చదువరులకు తెలిసినదే గదా. దాసి సూచన ప్రకారం తాను దశరథుని యొద్ద ఒక వరంగా రాముని అడవికి పంపించ వలెనని పట్టుపట్టుటం రామాయణ కథకు ఒక మూలఘట్టం వంటిది. దానితో ప్రారంభం మవుతాయి ఆ మహాగ్రంథంలో - ఇతి హాసం లో - గల ఔన్నత్యశిఖరాలన్నీ తన కోరికను అంత తీవ్రంగా దయా రహితంగా కైక వెలిబుచ్చిందంటే, దాని వెనుక ఆమె మనస్సులో ఎంత మథనం జరిగి యుండాలి! తనకు తెలియదా అయోధ్యనగర మంతారాముని యువరాజు పట్టాభిషేకం కోసం అందెలు వేస్తున్నదని, తన పథకం తెలిసిన పిదప ప్రజల ప్రజలు తనను ఎలా విమర్శిస్తారో అని, కనీసం తన ముద్దుకు ప్రేమకు ప్రాత్రుడైన రాముడు అడవులలో ఎలా సంచారం చేస్తూ ఉంటాడని! ఇన్ని రాళ్ళు తన తక్కెటలో ఉన్నాయి. వీటిని మించిన బరువు కల్పించుకొన్నది తన బండకోరికకు. ఈ తులనంలో తన బండకు విజయం కల్పించటంలో పాపం కైక మనోమథనం ఎంత నిశితంగా, కఠినంగా ఉండియుంటుందో. మనసును రాయిచేసుకుంది. కథముందుకు జరిగింది. మఱొక విధంగా చెప్పవలెనంటే, తన పట్టు ముందు వివేకం దుర్బలం చేసుకుంది.

ఇక రాముని ప్రాత్రకు వడ్డాం. కైక అంతఃపురంలో దశరథుని దుర్లభను గమనించిన రాముడు తండ్రి మాటను ఒక్కొక్కటి శిరసావహించాడు, మనస్సులో ఏవిధమైన వెనుకంజ స్ఫురించలేదు. తండ్రి మాట జవదాట రాదన్న ఉన్నత సూత్రం మీద వెంటనే అరణ్యోన్ముఖుడయినాడు. అయితే ఆయనలో మనోమథన మఱొక అంశం మీద గాఢ మయింది; సీత వెంట వసానన్నదే, ఆమెను తీసుకువెళ్ళవలెనా లేదా అని. మొదటిలో "వడ్డు" అని గట్టిగా నిర్ణయించిన వానికి సీత ఎన్ని విధాల - న్యాయస్థానంలోని వాదాల లాగా - బ్రతిమాలిందో, బెదరించిందో, భర్త అన్న పదానికి అర్థం నీకు

తెలుసా, అన్నది. నిన్ను గుఱించి నాతండ్రి ఏమనుకుంటాడో ఆలోచించావా అన్నది. ఈ విధంగా మాటలతో భర్తను గూటించగా, ఆయన మనస్సులో ఎంత -కోపం కాదు - మధనం సంభవించింది. చివరకు "సరే" నని తనతో తీసుకు పోతాడు తన ధర్మపత్నిని. తరువాతి అనుభవాలలో ఆ మధనం ఎన్నిసార్లు వస్తువు లేని నీడలాగా, తనను బాధించింది!

రావణ సంహారానంతరం కథ చూతాం. రాక్షసుడు నజ్జబడ్డాడు. కథ కంచికి మన మింటికి అని ఆయన ఇక అయోధ్యకు సతీసమేతంగా వెడతాడని అందఱు అనుకునే సందర్భంలో, అంత ఘోరయుద్ధం చేసి, రాక్షసుని పదితలలు ఊడగొట్టిన వాడు, సీతాన్వేషణంలో లంకకు సేతువు కట్టించిన వాడు, ఏండ్ల పాటు అశోకవనంలో విచారిస్తూ ఉన్న భార్యకు విడుదల కలిగించిన వాడు, అకస్మాత్తుగా సీతతో అంటాడు, "ఇక నీయిష్టం వచ్చిన చోటకు నీవు పోవచ్చును" అని పైగా, "రావణుని సంహరించటం కాని నాఉద్దేశ్యం నిన్ను తీసికొని పోవాలని కాదు" అంటాడు. ఇలా అనటానికి రాముని మనోమధనం ఎటువంటిది అయి యుండాలి, అన్నది ఒక గంభీర ప్రశ్న. సీత ఎక్కడకు పోతుందని; సీతను రాముడెందుకు తనతో - తన భార్యగదా - తీసికొని వెళ్ళదలచలేదు; ఇది విని ప్రజలేమనుకుంటారు; తన వంటి "చక్రవర్తి" యిలా చేయటం ఏవిధంగా ప్రశంసనీయం - ఇలాంటి ప్రశ్నలు ఎన్నో ఆయన మనస్సును వేధించి యుంటాయి. ఇంత మధనం జరిగిన పిదప అగ్ని ఆమెను సంరక్షించ వలసి వచ్చింది. ఎలా అంటే, సీత విసువుతో అగ్నిపవేశం చేస్తే అగ్నిహోత్రుడు ఆమెను తన చేతులతో పైకెత్తి తీసికొని వచ్చి, ఆ పత్నివత పక్షంలో రాముని మనస్సు మారుస్తాడు. అప్పుడు రాముడు ఆమెను తీసికొని అయోధ్యకు తిరిగి వెడతాడు.

మఱొక సన్నివేశం తీసికొందాం, రామాయణకథ తెలిసిన వారందఱుకు విదితమయినదే వేగులవారు తిరుగుతూ ఉండగా ఒక నిర్దేశకుడు తన భార్యను దూషిస్తూ, "నేనేం శ్రీరామచంద్రుడ ననుకున్నావా, పరాయివాని దగ్గఱ ఉన్నదానిని తెచ్చుకొని యింట్లో పెట్టుకొనటానికి" అంటాడు. ఆ పాగరు కూత రామునికి తెలియచేయబడుతుంది. రాముడు సీతను అడవికి పంపివేయవలెనని నిశ్చయిస్తాడు. వంక చక్కగా దొరికింది. ఆమె ఒకసారి అన్నదట అరణ్యంలో ముని పర్లశాలల వైపు వెళ్ళాలని. గర్భవతి, ఆమె కోరికను మన్నిస్తున్నట్లు నటించి, రథం సిద్ధం చేయించి లక్ష్మణునితో మాత్రం రహస్యంగా చెబుతాడు, "ఆమెను అడవిలో వదలివేసి నీవు తిరిగిరా" అని భార్యను వదలిపెట్టే యిలాంటి నిశ్చయానికి ముందు ఆయన మనసులో ఎంత యుద్ధం జరిగియుందో వివిధ భావాలకు! ఆయన మనస్సు ఎంత వేదన చెందిందో! ఎంత కష్టపడి ఆమెను రాక్షసుని చెజనుండి తప్పించి తీసుకు వచ్చాడు!

ఆ కథకు ఆ నాటి అగ్నిదేవుని హామీయే సుఖాంతం అయింది గదా. మఱి యీ నిశ్చయమేమిటి? తాను ప్రజల అభిప్రాయాలను పాటించే రాజు అని ప్రజాస్వారంత్వ సుత్రాల ఆధారంగా ఆ విన్న మాటకు విలువ కట్టి వెంటనే యింత దారుణమైన నిర్ణయానికి వస్తాడా, అది సమంజసమా? అసలు ఆ మాటకు విలువ యెంత? ప్రజలు ఎందఱు లేరు, ఎవరేమనుకుంటూ ఉంటారో, దానికి రుజువు సమకూడనిదే ఏ ఒక్కరి మాటయైనా న్యాయస్థాన నిర్ణయం లాగా పాటించవలసినదేనా? తాను విన్నమాట వంటిది యింకా ఎందఱి నోట రాగలదో; ఈ విన్నది లెక్క చేయనట్లు నటిస్తే మరి యెందరు క్రమంగా తమ యిష్టం వచ్చినట్లు కూస్తారో! ఇంతకు తన నిర్ణయం తన తల్లికైనా తెలియపఱచాడా? లేదే, ఇంత ముఖ్య కుటుంబ విషయంలో ఆమెకు వినే అధికారం, తాను ఆమెకు చెప్పవలసిన సామంజస్యం లేదా? పైగా అంత పత్నివత సీతకు కొంచమైనా తన అభిప్రాయం చూపించాడా? లేదు సరిగదా, తమ్మునితో కూడ పలుకు కొని, కేవలం ముని ఆశ్రమాల యొద్దకు నిన్ను తీసుకు వెడుతున్నామన్న అసత్యం ఎందుకు కలిపించాడు, అంత మహనీయుడైన శ్రీరామ చంద్రుడు! ఆమె గర్భవతియే, అడవులలో వదలి పెట్టబడితే, యెలాగడుపుతుంది? ఆమె కర్మమే మవుతుంది? మఱొక తీరున ఆలోచిస్తే, ఆ విన్న వదంతికి తాను లొంగి యీపని చేస్తే, ప్రజలేమనుకుంటారు, అది వదంతిని మించినదని "ఆయనకే" అనుమానం వేసి యుండాలి అని పెడ అర్థం తీయరా? తాను రాజు, తనకేమీ నష్టం లేకపోయినా, ఆ పత్నివతకు తీరని అనర్థం సంభవించగలదుగదా!

ఇలాంటి అంతులేని మనశ్చింతనలతో మధనమయింది రాముని హృదయం. ఇంత గంభీరమైన ఘట్టం రామాయణంలో అత్యంత ప్రాధాన్యం గలది. రాముని మనస్సులో జరిగి యున్న మధనం అసాధారణం, అగాధ తుల్యం.

చివరి మాట. వాల్మీకి నుండి నేటి వఱకు రామాయణ గాథలోని సన్నివేశం గాంభీర్యం దానిని గ్రంథస్థం చేయటంలో ఎంతో సాయపడింది. అవతారపురుషునిగా భావించబడే రాముడు కేవలం మానవమాత్రునిగా బ్రదికి మానవసహజమైన మనోమధనకు ఎన్నోసార్లు చిక్కుకున్నాడు. అలాగే సీత, మిగత ప్రధాన పాత్రలు కూడ. ఈ మధన యొక్క సహజత్వం మీద, దానికి తట్టుకునే - లేక తట్టుకొన లేని పాత్రపవర్తన మీద రచనకు సాగసు చేకూరుతుంది. రామాయణం నిత్యవసంతం లాగా కల్పన చాతుర్యంలోను, సారస్వత ఖ్యాతిలోను నిలిచియుండటానికి గల అనేక కారణాలలో ఇదొక ముఖ్యమైనది.
